

Archeologische opgraving Oudenaarde – Rekkemstraat (verkaveling Egypte)

Natasja Reyns en Jordi Bruggeman

Bornem
2014

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba 206

Aard onderzoek: Opgraving
Vergunningsnummer: 2013/479

Naam aanvrager: Natasja Reyns
Naam site: Oudenaarde – Rekkemstraat (verkaveling Egypte)

Opdrachtgevers: SHM Vlaamse Ardennen cvba, Sint-Jozefsplein 18, B-9700 OUDENAARDE
Opdrachtnemer: All-Archeo bvba, Barelveldweg 4, B-2880 BORNEM
Administratief toezicht: Stani Vandecatseye, Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, Gebroeders Van Eyckstraat 4-6, B-9000 GENT

Rapportage: All-Archeo bvba
Determinaties: dra. Natasja Reyns

All-Archeo bvba
Barelveldweg 4
B-2880 Bornem

info@all-archeo .be
0478 36 57 07
0498 15 84 40

D/2014/12.807/30

© All-Archeo bvba, 2014

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek. De aanbevelingen dienen ter advisering van het bevoegde gezag, zijnde het Agentschap Onroerend Erfgoed.

Inhoudsopgave

1 INLEIDING.....	5
2 ADMINISTRATIEVE FICHE.....	7
3 PROJECTGEGEVENS EN AFBAKENING ONDERZOEK.....	9
3.1 Afbakening studiegebied.....	9
3.2 Aard bedreiging.....	10
3.3 Onderzoeksopdracht.....	10
4 BESCHRIJVING REFERENTIESITUATIE.....	13
4.1 Landschappelijke context.....	13
4.1.1 Topografie.....	13
4.1.2 Hydrografie.....	13
4.1.3 Bodem.....	14
4.2 Beschrijving gekende waarden.....	15
4.2.1 Historische gegevens.....	15
4.2.2 Archeologische voorkennis.....	17
5 RESULTATEN TERREINONDERZOEK.....	19
5.1 Toegepaste methoden & technieken.....	19
5.2 Bespreking sporen.....	20
5.2.1 Brandrestengraven.....	20
5.2.1.1 Natuurwetenschappelijk onderzoek.....	26
5.2.1.2 Besluit.....	27
5.2.2 Sporen uit de nieuwe tot nieuwste tijd.....	28
6 DISCUSSIE.....	31
6.1 Gelijkaardige sites in de (Oost-)Vlaamse zandleemstreek.....	31
6.2 Antwoord onderzoeksvragen.....	35
7 BIBLIOGRAFIE.....	39
7.1 Publicaties.....	39
7.2 Websites.....	39
8 BIJLAGEN.....	41
8.1 Lijst van afkortingen.....	41
8.2 Glossarium.....	41
8.3 Archeologische periodes.....	41
8.4 Plannen en tekeningen.....	41
8.5 Harrismatrix.....	41
8.6 Sporenlijst.....	42
8.7 Vondstenlijst.....	43
8.8 Monsterlijst.....	43
8.9 CD-rom.....	43

1 Inleiding

Op het terrein aan de Rekkemstraat in Oudenaarde zal een verkaveling gerealiseerd worden door SHM Vlaamse Ardennen cvba en IMWO-INVEST nv. In het kader van de geplande werkzaamheden, adviseerde het agentschap Onroerend Erfgoed om een archeologische prospectie met ingreep in de bodem te laten uitvoeren. Daaruit bleek de noodzaak van een beperkte opgraving, ter hoogte van drie brandrestengraven.

Deze opdracht werd op 13 augustus 2013 aan All-Archeo bvba toegewezen. Het terreinwerk werd uitgevoerd van 18 tot en met 21 november 2013, onder leiding van Natasja Reyns en met medewerking van Bénédicte Cleda, Lies Dierckx en Anouk Van der Kelen.

2 Administratieve fiche

Administratieve gegevens	
<i>Naam van de opdrachtgever(s)</i>	SHM Vlaamse Ardennen cvba
<i>Naam van de uitvoerder</i>	All-Archeo bvba
<i>Naam van de vergunninghouder</i>	Natasja Reyns
<i>Beheer en plaats van de geregistreerde data en opgravingsdocumentatie</i>	Wordt overgedragen aan de eigenaar.
<i>Beheer en de plaats van de vondsten en stalen</i>	Wordt overgedragen aan de eigenaar.
<i>Projectcode</i>	2013/479
<i>Vindplaatsnaam</i>	Oudenaarde – Rekkemstraat
<i>Locatie met vermelding van provincie, gemeente, deelgemeente, plaats, toponiem en minimaal 4 xy-Lambertcoördinaten</i>	Zie 3.1 Afbakening studiegebied
<i>Kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer(s)</i>	Oudenaarde, afdeling 5, sectie A, perceel 59D
<i>Kaart van het onderzoeksgebied op basis van de topografische kaart op schaal 1:10000</i>	Zie 4.1.1 Topografie
<i>Begin- en einddatum uitvoering onderzoek</i>	18 tot en met 21 november 2013
Omschrijving van de onderzoeksopdracht	
<i>Verwijzing naar de bijzondere voorwaarden, die zijn opgenomen in de vergunning</i>	Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische opgraving: Oudenaarde, Rekkemstraat, verkaveling 'Egypte'
<i>Omschrijving van de archeologische verwachtingen</i>	Zie 4.2.2 Archeologische voorkennis
<i>Wetenschappelijke vraagstelling met betrekking tot het onderzoeksgebied</i>	Zie 3.3 Onderzoeksopdracht
<i>Doelen en wensen van de natuurlijke persoon of rechtspersoon die door zijn actie of acties de ingreep van de bodem veroorzaakt of noodzakelijk maakt</i>	Zie 3.2 Aard bedreiging
<i>Eventuele randvoorwaarden</i>	Niet van toepassing
Eventuele raadpleging van specialisten	
<i>Omschrijving van de inbreng van specialisten als hun advies werd ingewonnen bij substantiële staalname voor specialistisch onderzoek</i>	Niet van toepassing
<i>Omschrijving van de inbreng van specialisten als zij betrokken worden bij de conservatie</i>	Niet van toepassing
<i>Omschrijving van de algemene wetenschappelijke adviseren door personen die buiten het project stonden</i>	Niet van toepassing

3 Projectgegevens en afbakening onderzoek

3.1 Afbakening studiegebied

Het projectgebied is gelegen in de provincie Oost-Vlaanderen, gemeente Oudenaarde (Fig. 1), perceel 59D (kadaster Afdeling 5, Sectie A). Het onderzoeksgebied is volgens het gewestplan gelegen in woonuitbreidingsgebieden (0105).

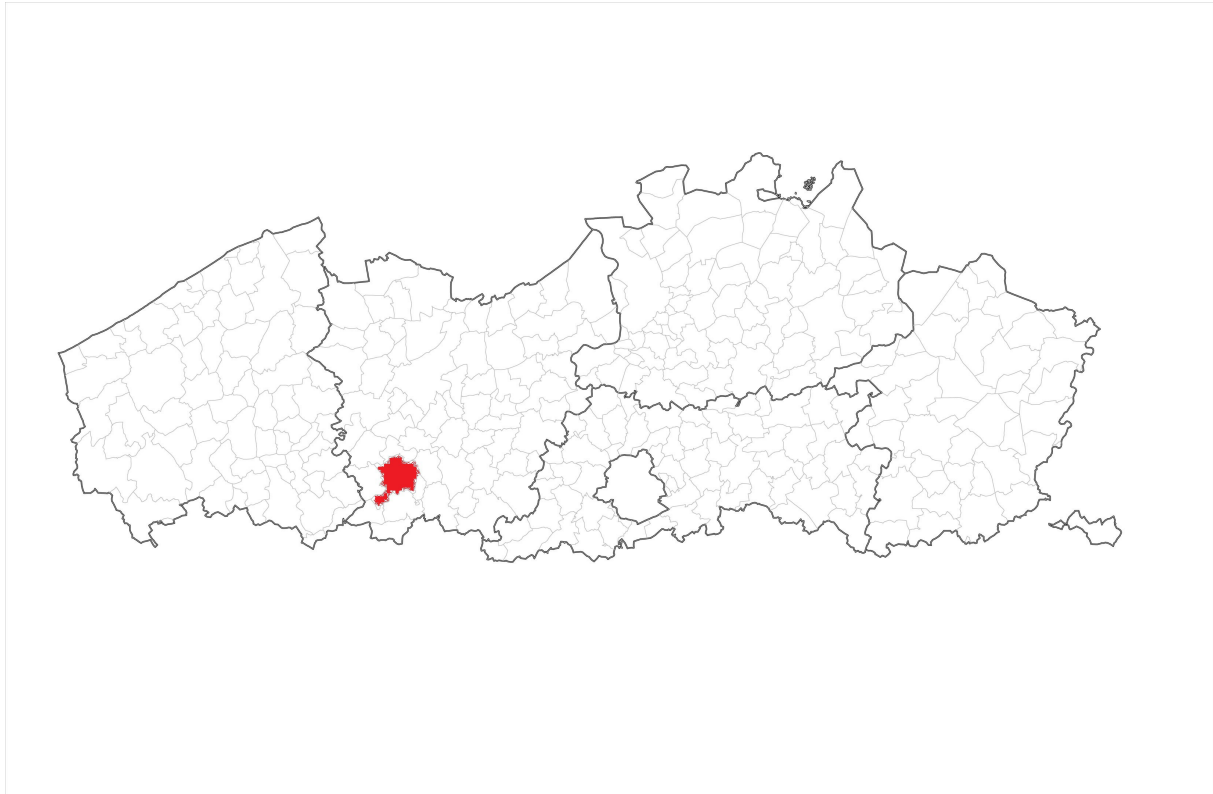

Fig. 1: Situeringssplan Oudenaarde

- ◆ Administratieve gegevens met betrekking tot de locatie van het onderzoek:
 - Provincie: Oost-Vlaanderen
 - Locatie: Oudenaarde
 - Plaats: Rekkemstraat
 - Toponiem: verkaveling Egypte
 - x/y Lambert 72-coördinaten:
 - 97729; 170561
 - 97763; 170511
 - 97712; 170517
 - 97695; 170541

Fig. 2: Kleurenorthofoto met een situering van het onderzoeksgebied (blauw) (maps.google.nl)

Het projectgebied is gelegen ten oosten van de stadskern van Oudenaarde en ten zuiden van de deelgemeente Ename. In het noordoosten loopt de Rekkemstraat, in het zuidoosten de Winkelstraat, in het zuidwesten de Smissestraat en in het westen de Esdoornstraat.

3.2 Aard bedreiging

Op het terrein zal een woonverkaveling gerealiseerd worden van 106 woonentiteiten (Fout: Bron van verwijzing niet gevonden). Dit impliceert dat het bestaande bodemarchief grondig verstoord zal worden. Gezien de vondst van drie brandrestengraven werd een beperkte opgraving opgelegd, voor aanvang van de werkzaamheden.

3.3 Onderzoeksopdracht

In het kader van het onderzoek diende in het bijzonder beantwoord te worden:

- Wat is de archeologisch relevante geologische en bodemkundige opbouw? In hoeverre is de bodemopbouw intact? Is er sprake van bodemdegradatie en/of erosie, en wat vertelt dit over de gaafheid van de sporen?
- Wat is de aard, datering, spreiding en onderlinge samenhang van de sporen?
- Kan er een periodisering in het sporenbestand vastgesteld worden?
- In welke mate weerspiegelde het beperkte zicht van de proefsleuven de archeologische realiteit zoals die tevoorschijn kwam na de vlakdekkende afgraving? Zijn er in dit opzicht methodologische aanbevelingen te maken?
- Kan de omvang, begrenzing en ruimtelijke structuur van de site vastgesteld worden? Welke argumenten kunnen hiervoor aangereikt worden?
- Welke uitspraken kunnen er worden gedaan met betrekking tot de aangetroffen funeraire sporen? Waardoor worden deze contexten gekenmerkt? Is er sprake van waarneembare verschillen inzake grafgebruik? Waaraan kunnen deze verschillen toegeschreven worden?
- Komen de funeraire resten in aanmerking voor onderzoek voor bijkomend natuurwetenschappelijk onderzoek?
- Zijn er sporen aanwezig die wijzen op de nabijheid van een bewoningscomponent?

- Tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren de vondsten? Wat is de conserveringsgraad en de vondstdichtheid?
- Wat kan er op basis van het organische en anorganische vondstmateriaal gezegd worden over de datering van de funeraire contexten of eventuele nederzettingssporen?
- Kunnen er op basis van het vondstmateriaal uitspraken gedaan worden over materiële cultuur, bestaanseconomie, handelscontacten,... ?
- Wat is de relatie tussen de ligging van (onderdelen van) de archeologische sporen en hun landschappelijke omgeving?
- Welke analyses dienen uitgevoerd om een inzicht te krijgen in de landschappelijke context van de site en de datering van de aangetroffen structuren/artefacten?
- Hoe verhouden de resultaten van dit onderzoek zich ten opzichte van onderzoek op gelijkaardige sites in de Oost-Vlaamse zandleemstreek. Zijn er specifieke verschillen, gelijkenissen, nieuwe inzichten,...?

4 Beschrijving referentiesituatie

4.1 Landschappelijke context

4.1.1 Topografie

Op de topografische kaart is het gebied gelegen op de hoogtelijn van 20 m TAW (Fig. 4). Het terrein helt licht af naar het zuidwesten, is glooiend en ligt op een noordwest georiënteerde valleiwand, nabij de Riedekensbeek die hogerop ontspringt. In het zuidoosten is de Edelareberg (80 m) gelegen en in het noordoosten bevindt zich het Schuifelbeen met een hoogte van 60 m TAW.

Fig. 3: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied in blauw (<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen>)

4.1.2 Hydrografie

Het gebied is gelegen in het Bovenscheldebekken, in de subhydrografische zone Schelde van monding Molenbeek tot monding Zwalmbeek (Fig. 5), en is gelegen op de rechteroever van de Schelde. Tussen de Schelde en het onderzoeksgebied loopt een naamloze beek en ten noordoosten van het terrein loopt de Riedekensbeek.

Fig. 4: Hydrografie (<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/vha>)

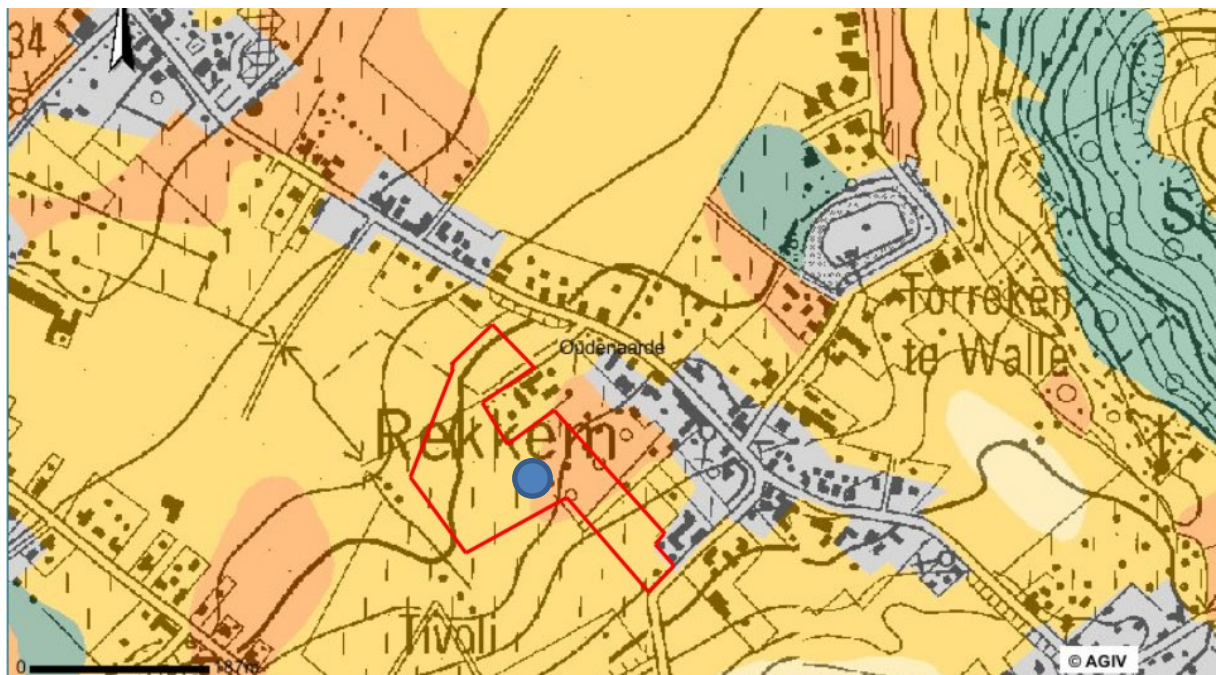

Fig. 5: Bodemkaart (<http://www.agiv.be>)

4.1.3 Bodem

Het gebied is gelegen in het westelijk deel van het lemig Leie-Schelde interfluvium. De geologische ondergrond van het terrein bestaat uit het Lid van Moen (KoMo), gekenmerkt door grijze klei tot silt, kleihoudend, kleilagen en *Nummulites planulatus*.¹

¹ <http://dov.vlaanderen.be>

De bodem is op de bodemkaart grotendeels weergegeven als een matig natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Ldc, geel). In het oosten is echter een natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Lhc, oranje) aangegeven.

Het archeologisch niveau bevindt zich op circa 40 à 50 cm onder het maaiveld, tussen 21,45 en 23,00 m TAW. Het (zuid)oostelijke deel van het terrein was het hoogst gelegen. De bodemopbouw bestaat bovenaan uit een A1-horizont (teelaarde), gelegen op een oudere A2-horizont, die ligt op de C-horizont. In het zuiden van de werkput werd de aanwezigheid van de geologisch ondergrond op geringe diepte vastgesteld. Hier dagzoomt de geologische ondergrond zelfs onder de teelaarde. De grens hiervan werd geregistreerd op het grondplan.

Fig. 6: Profiel 1

Fig. 7: Profiel 2

Fig. 8: Profiel 3

4.2 Beschrijving gekende waarden

4.2.1 Historische gegevens

Het Germaanse toponiem Oudenaarde ("oude weide"), werd voor het eerst vermeld in 1038. Oudenaarde zou ontstaan zijn na de teloorgang ca. 1050 van de vroeg-middeleeuwse portus van Enname als een nieuwe nederzetting stroomopwaarts aan de Schelde. De gunstige ligging aan de Schelde stimuleerde de handelsactiviteit en de ontwikkeling van een nederzetting op beide

oevers tot een stedelijk gebied.² In de vroege middeleeuwen maakte Ename deel uit van een groot domein, de villa "Ehinham" waarvan de zetel gelegen was te Nederename nabij de Sint-Vedastuskerk, de oudste kerk van het domein. De vroegste bekende vermelding dateert uit het einde van de 9de eeuw.

Na de annexatie in 925 van Lotharingen bij het Duitse rijk, werd de Schelde de grens tussen Frankrijk en het Duitse rijk. Deze rijksgrens groeide steeds meer uit tot een conflictzone, mede door de expansiedrang van de Vlaamse graaf. Om het hoofd te bieden aan militaire acties vanuit Frankrijk en Vlaanderen van over de Schelde richtte de Duitse keizer Otto II aan de rijksgrens drie markgraafschappen op: Antwerpen, Valenciennes en tussen beide Ename, en voorzag hen van een versterkte burcht. Bij de burcht ontwikkelde zich een belangrijke portus of handelsnederzetting. De bloei van deze pre-stedelijke nederzetting werd gestimuleerd door het tolrecht op de Schelde, de aanwezigheid van een markt en een haven. Het belang van de portus blijkt ook uit de oprichting van nog eens twee kerken naast de burchtkapel, namelijk de Sint-Salvatorskerk en de Sint-Laurentiuskerk. Boudewijn V, graaf van Vlaanderen, nam in 1033 de burcht van Ename in.

Fig. 9: Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (<http://www.ngi.be>)

Het reeds bestaande Oudenaarde nam de commerciële rol van Ename over. In het kader van een demilitarisatie van het gebied schonk de graaf van Vlaanderen het territorium van de burcht weg voor de stichting van een benedictijnerabdij (1063-1070). Het klooster installeerde zich aanvankelijk in de overgebleven burchtgebouwen, maar kort nadien trokken ze tegen de Sint-Salvatorskerk een nieuwe abdij op.³

In 1667 viel Lodewijk XIV Vlaanderen binnen. Ook na het verdrag van Aken in 1668 behield Frankrijk Oudenaarde. In 1683 brak de oorlog tussen Spanje en Lodewijk XIV terug uit. Tijdens de beschietingen en de bombardementen van de Franse troepen van Lodewijk XIV onder leiding van generaal d'Humieres in maart 1684 werd de stad ernstig getroffen. Meer dan de helft van de

² <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/21247>

³ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/21251>

huizen en kerken werd in de as gelegd. In 1745 werd onder de Franse bezetting opnieuw een belangrijk deel van het patrimonium vernield.⁴

Het onderzoeksgebied bevindt zich ten oosten van de historische kern van Oudenaarde en ten zuiden van de historische kern van Ename (zie ook Fig. 9).

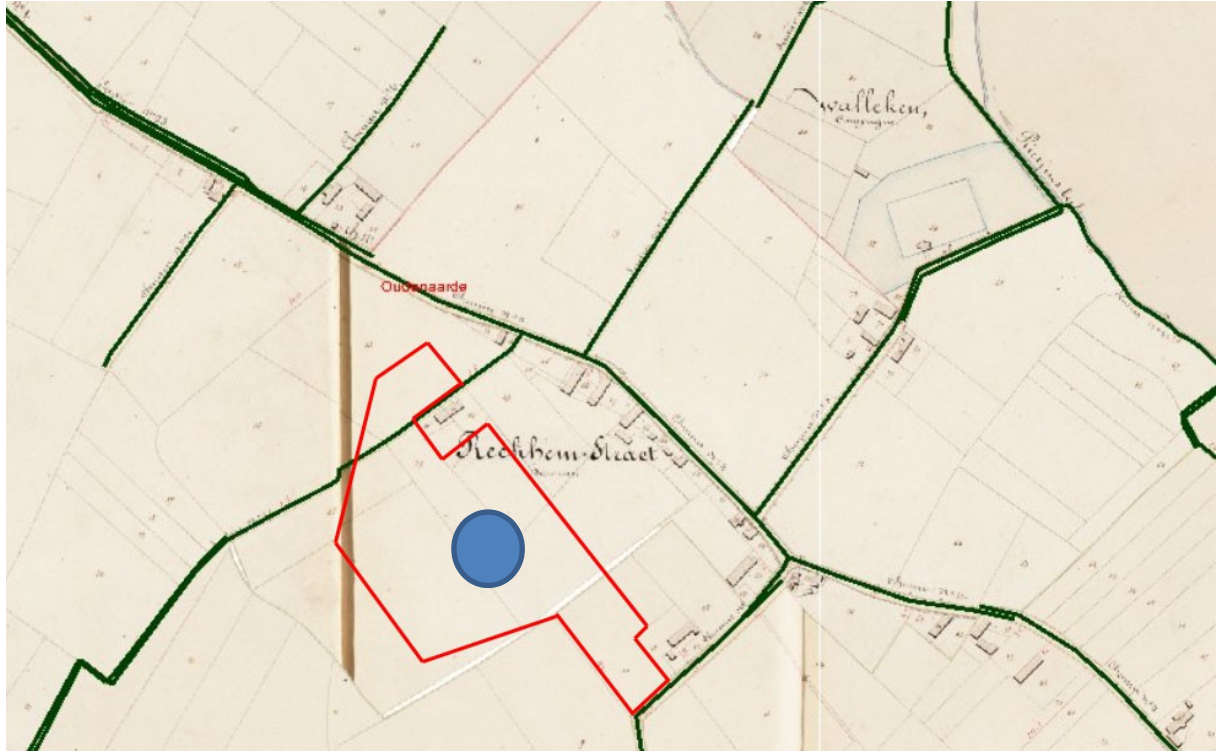

Fig. 10: Atlas der Buurtwegen (<http://www.gisoost.be/ATLASBW/>)

Op de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), kan gezien worden dat het projectgebied gelegen is in landbouwgebied (Fig. 9). De Rekkemstraat is duidelijk herkenbaar. Op de Atlas der Buurtwegen uit circa 1841 is eveneens geen bebouwing binnen het onderzoeksgebied te zien (Fig. 10). Dit is wel het geval voor de onmiddellijke omgeving van het onderzoeksgebied.

4.2.2 Archeologische voorkennis

Nabij het projectgebied zijn volgens de Centrale Archeologische Inventaris (Fig. 11) enkele archeologische waarden aanwezig:

- CAI 508235: Ename, Hongerije: één silex en vier fragmenten grijs laatmiddeleeuws aardewerk.
- CAI 500226: Volkegem, Kerkhof: aardewerk en bouw materiaal uit de Romeinse periode (vermoedelijk aanwijzing voor de aanwezigheid van een Romeinse villa) en een site met walgracht uit de volle middeleeuwen.
- CAI 500231: Volkegem, Tivoli: vondstenconcentratie vermoedelijk afkomstig van een Romeinse villa.
- CAI 500232: Volkegem, Dolage: vondstenconcentratie bouw materiaal Romeinse periode.

⁴ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/21247>

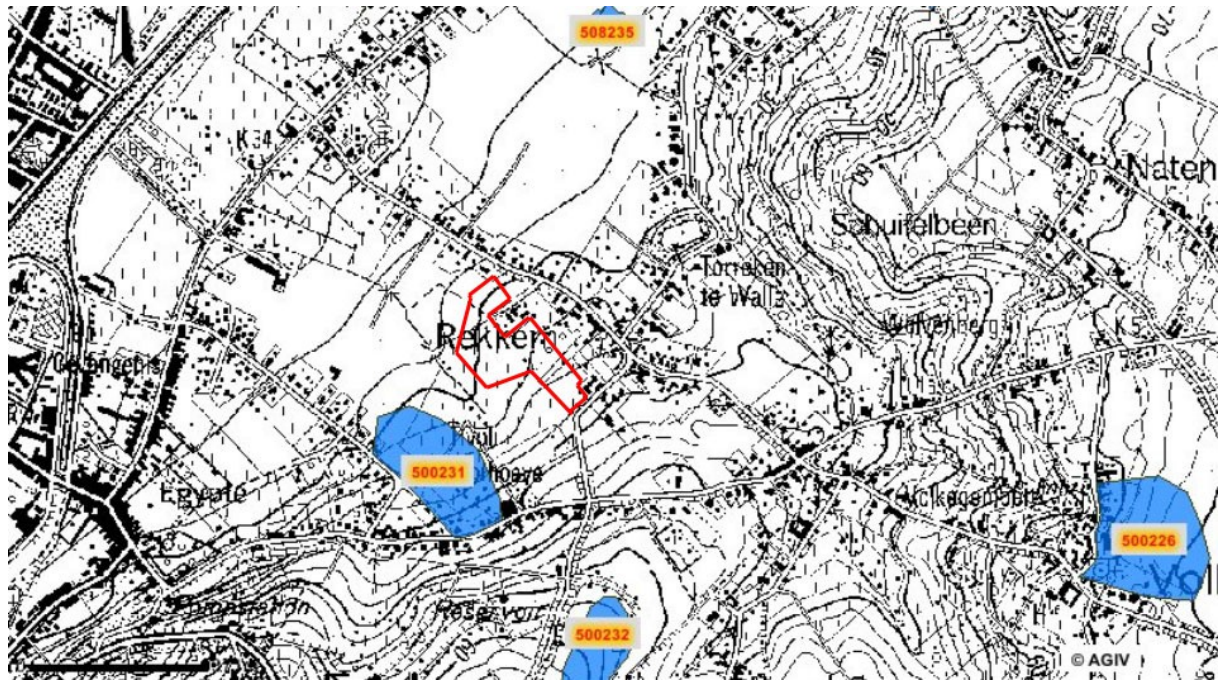

Fig. 11: Overzichtskaart CAI

De landschappelijke situering van het onderzoeksgebied toont aan dat het onderzoeksgebied gelegen is op hoger gelegen vruchtbare gronden nabij een riviervallei. Dit was in het verleden erg gewild voor de vestiging van nederzettingen. Het hoge archeologische potentieel van het terrein wordt tevens bevestigd door de diverse gekende archeologische vindplaatsen. Het gaat voornamelijk om Romeins vondstmateriaal, waaronder bouw materiaal, wat lijkt te wijzen op de aanwezigheid van een Romeinse landelijke nederzetting, vlak bij het onderzoeksgebied (CAI 500231). Gelijkaardig vondstmateriaal werd ook aangetroffen op een vindplaats op ongeveer 700 m ten zuidoosten van het onderzoeksgebied (CAI 500232).

Archeologisch vooronderzoek

Op basis van de resultaten van het archeologisch vooronderzoek, werd een zone afgebakend voor opgraving. Deze omvat de zone rondom de drie brandrestengraven, een vlakbij gelegen greppelstructuur. De brandrestengraven zijn op basis van vondstmateriaal te dateren in de Romeinse tijd.⁵

⁵ Reyns/Van Staey 2013, 26

5 Resultaten terreinonderzoek

5.1 Toegepaste methoden & technieken

De bovengrond van het opgravingsvlak werd verwijderd tot op het niveau, bepaald door de leidinggevende archeoloog. Alle sporen, werkputten en een aantal representatieve profielen werden fotografisch vastgelegd. Vervolgens werden alle vlakken, profielen, sporen en aanlegvondsten topografisch ingemeten en werden de sporen en profielen beschreven, waarna de sporen werden gecoupeerd, ingetekend en gefotografeerd. Daar waar structuren werden aangetroffen werd getracht de hiertoe behorende sporen in eenzelfde richting en in een fase te couperen, teneinde ze reeds op het terrein zo goed mogelijk te kunnen evalueren. In totaal werd een oppervlakte van 1680 m² onderzocht.

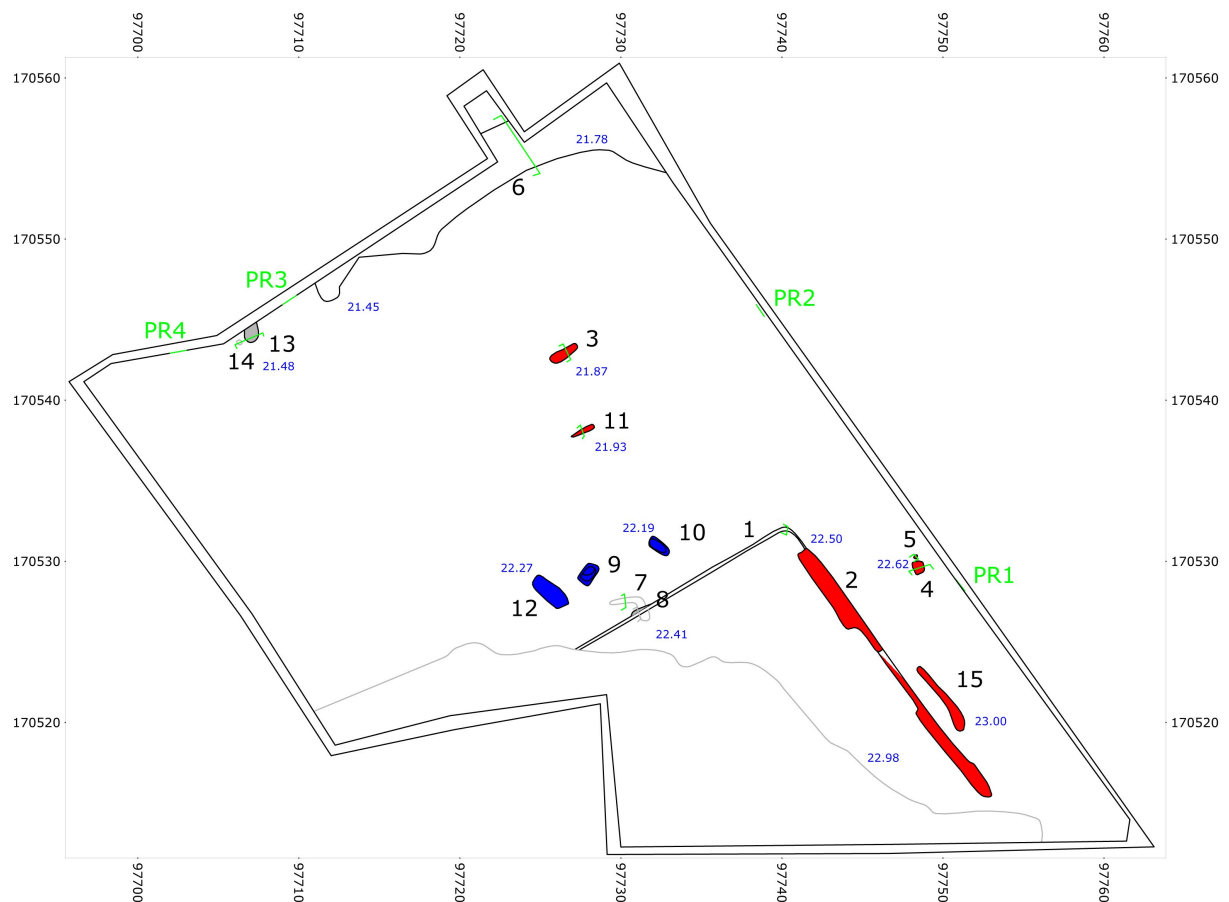

Fig. 12: Situeringsplan met Romeinse sporen (blauw), sporen uit de nieuwste tijd (rood) en sporen van onbepaalde datering (grijs). In het zuiden werd aangegeven waar de geologische ondergrond dagzoomde ter hoogte van het aangelegde vlak.

5.2 Bespreking sporen

5.2.1 Brandrestengraven

Het archeologisch onderzoek aan de Rekkemstraat in Oudenaarde leverde drie brandrestengraven op, die reeds aangetroffen werden tijdens het vooronderzoek. Rond de concentratie van deze drie brandrestengraven werd een ruime perimeter aangelegd, maar deze leverde geen bijkomende, gerelateerde sporen meer op.

Zoals gezegd komen de drie brandrestengraven geclusterd voor. Het betreft de spoornummers 9, 10 en 12. Desondanks werden geen oversnijdingen vastgesteld. Dit wijst misschien op een bovengrondse markering van de graven. Alledrie zijn ze in het vlak rechthoekig van vorm, met afgeronde hoeken. De sporen hebben een bruinzwarte gevlekte vulling en zijn afgerond rechthoekig van vorm. Hun breedte varieert van 65 cm tot 1,07 m en de lengte gaat van 1,37 m tot 2,52 m. Spoor 9 heeft een noordoost-zuidwest oriëntatie, de andere sporen 10 en 12, hebben een noordwest-zuidoost oriëntatie.

Spoornummer	Afmetingen in m	Maximale bewaarde diepte in cm	Oriëntatie	Bot aanwezig
9	1,37 x 0,86	64	NO-ZW	Nee
10	1,46 x 0,65	27	NW-ZO	Nee
12	2,52 x 1,07	18	NW-ZO	Nee

Spoor 9

Spoor 9 heeft centraal een geelwitte gevlekte vulling van geroerde moederbodem, daarrond een lichte grijswitte gevlekte band en daaronder tot slot een donkerzwarte, houtskoolrijke laag. Het spoor heeft afmetingen van 1,37 bij 0,86 m en een maximale bewaarde diepte van 64 cm. Het is de centrale van de brandrestengraven en tevens de diepst bewaarde.

Fig. 13: Vlakfoto spoor 9

Fig. 14: Doorsnede van spoor 9

In de houtskoolrijke laag werd een potje aangetroffen, dat en bloc ingezameld werd. Bij het uithalen bleek het echter om twee verschillende recipiënten te gaan, die in elkaar gezet waren. Er werden twee rand-, vijf bodem- en 112 wandfragmenten aangetroffen van een reducerend gebakken kookpot met vlakke bodem en licht uitstaande rand. Het grote aantal fragmenten is het gevolg van een grote fragmentatiegraad. De kookpot hoort tot het type 1a van de typologie van F. Vermeulen voor de regio. Deze kookpotten worden in uiteenlopende technieken en groottes

gevonden en komen meestal in 2de- en 3de-eeuwse contexten voor.⁶ De pot was sterk gefragmenteerd.

Fig. 15: Het recipiënt in S9 (in situ)

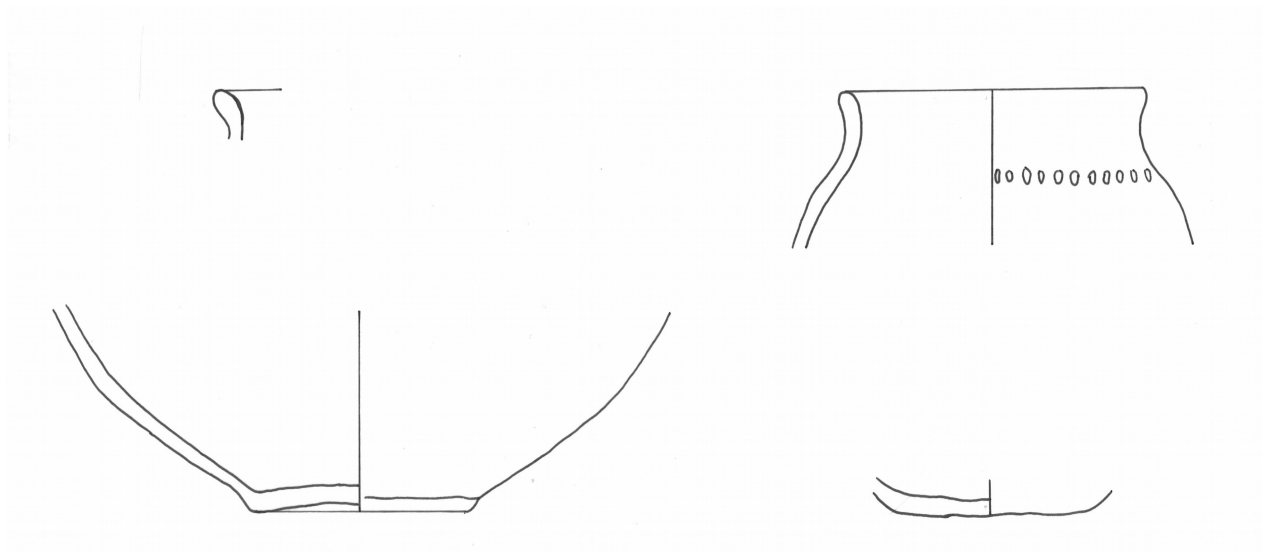

Fig. 16: Reducerend gebakken kookpot uit S9, laag c

Fig. 17: Handgevormde kookpot uit S9, laag c

⁶ Vermeulen 1992, 101-102

Afbeelding 1: Vondsten van S9, laag c (schaal 1:2)

Verder werden nog vier rand-, een bodem- en 21 wandfragmenten van een handgevormde pot met spatelindrukken op de schouder teruggevonden. De scherven hebben een gemiddelde dikte van 5 mm en zijn gemagerd met kwarts en schervengruis. De scherven zijn van een kookpot die voorkomt van de 1ste tot de 3de eeuw. In de regio zou hij echter vooral voorkomen in de 1ste eeuw en de eerste helft van de 2de eeuw.⁷ Volgens F. Vermeulen komt versiering op handgevormd aardewerk in de regio voor tot circa 150 na Chr., behalve spatelindrukken op de schouder of rand. Deze komen ook nog in de rest van de 2de eeuw voor.⁸ Een gelijkaardige vorm werd gevonden in een brandrestengraf uit Sint-Martens-Latem – Bunderweg. Het spoor werd er gedateerd in de eerste helft van de 2de eeuw.⁹ De vondsten samen lijken te wijzen op een datering in de eerste helft van de 2de eeuw.

Spoor 10

Spoor 10 heeft centraal een lichte bruingrijze gevlekte vulling en daarrond een donkerzwarte, houtskoolrijke laag. Het spoor heeft afmetingen van 1,46 bij 0,65 m en een maximale bewaarde diepte van 27 cm.

⁷ Vermeulen 1992, 108

⁸ Vermeulen 1992, 112

⁹ Derieuw *et al.* in voorbereiding

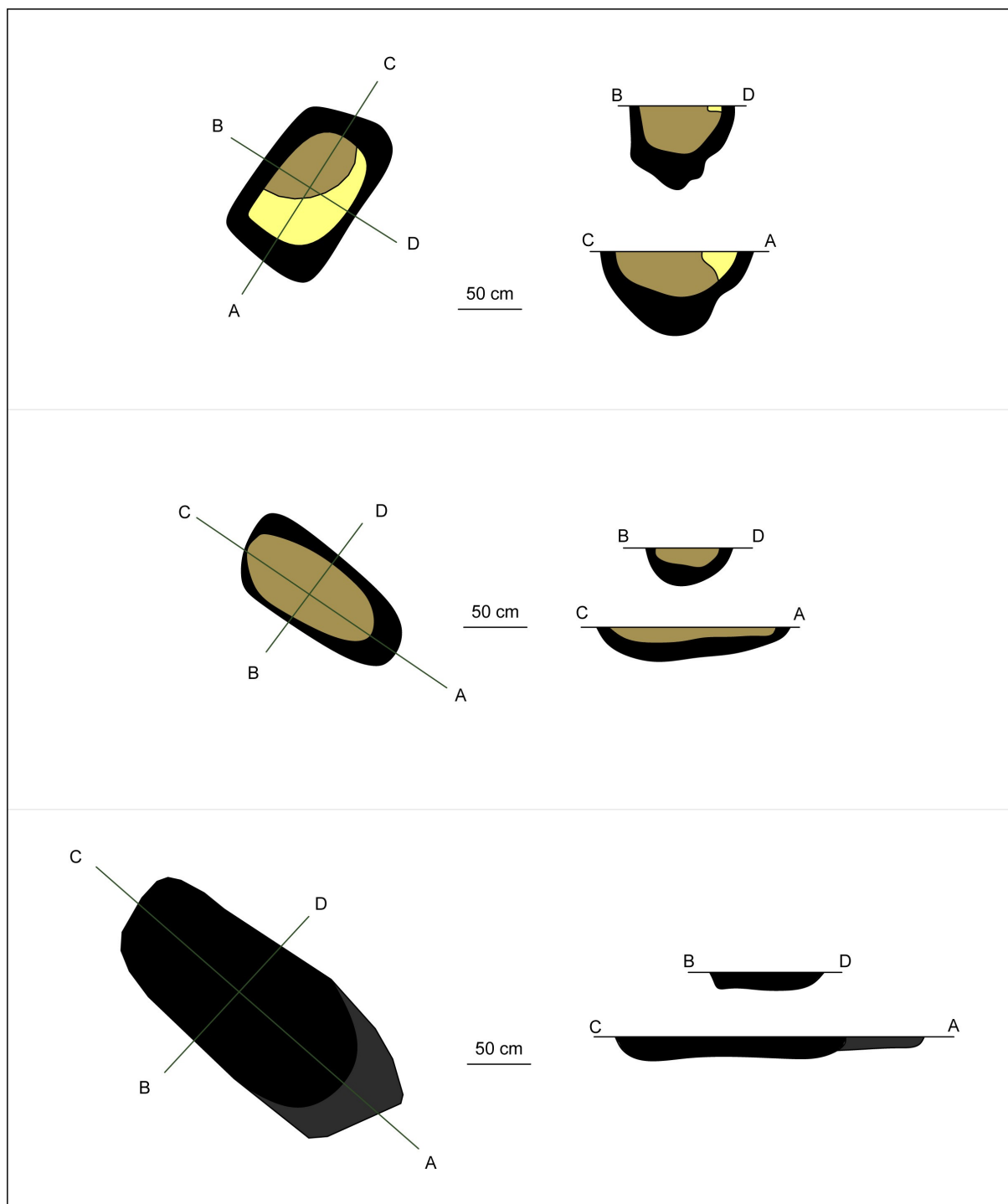

Fig. 18: Grondplannen en doorsnedes van de brandrestengraven. Bovenaan S9, midden S10 en onderaan S12 Het noorden is naar boven gericht.

Tijdens het vooronderzoek werd spoor 10 reeds deels gecoupeerd om een inschatting te maken van de aard, de opbouw en bewaringsdiepte. In de houtskoolrijke laag werden verschillende fragmenten aardewerk aangetroffen. Het betreft handgevormd aardewerk, met een dikte tussen 0,6 en 1,1 cm en een organische magering. In totaal werden zeven randfragmenten, vijf bodemfragmenten en 12 wandfragmenten ingezameld. De scherven zijn verbrand. Mogelijk werden ze mee op de brandstapel geplaatst. Tijdens de opgraving werden nog enkele passende scherven gevonden van de borden uit het vooronderzoek.

Fig. 19: Detail vershraling op scherv uit spoor 10

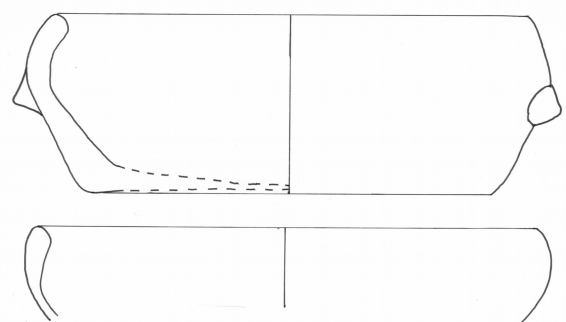
Fig. 20: Vlakfoto van spoor 10

Fig. 21: Doorsnede van spoor 10

Fig. 22: Vondst spoor 10

Afbeelding 2: Vondsten van S10, laag b (schaal 1:3)

Drie randfragmenten, vijf bodemfragmenten en zeven wandfragmenten handgevormd aardewerk en bevatten twee horizontaal aangebrachte langwerpige knobbeloren, die tegenover elkaar geplaatst zijn, wat wel vaker voorkomt op 'Vlaams-Romeins' aardewerk (Fig. 22).¹⁰ Het lijkt te gaan om een bord met eenvoudig naar binnen gebogen rand en vlakke bodem. Het type was wellicht gans de midden-Romeinse tijd (2de en 3de eeuw) in gebruik.¹¹ De vorm vertoont echter ook gelijkenissen met een beker met hoge hals en bolrond lichaam uit de eerste helft van de 2de eeuw.¹² De vorm gevonden in Oudenaarde is echter meer gedrongen, waardoor de vorm eerder te beschouwen is als een bord. Daarnaast werd nog een randfragment van een tweede, gelijkaardige recipiënt aangetroffen.

Fig. 23: Vondst uit S12

Spoor 12

Spoor 12 heeft een homogene donkergrijze vulling, afmetingen van 2,52 bij 1,07 m en slechts een maximale bewaarde diepte van 18 cm. De enige vondst die in het spoor aangetroffen werd, is een ijzeren nagel. Het is mogelijk een constructienagel.

Fig. 24: Vlakfoto van spoor 12

Fig. 25: Doorsnede van spoor 10

¹⁰ van den Broeke 2012, 101

¹¹ Vermeulen 1992, 99

¹² Vermeulen 1992, 100

Fig. 26: Doornede van sporen 8 (links) en 1 (rechts)

Fig. 27: Doornede van spoor 13

Naast de besproken brandrestengraven werd nog een houtskoolrijk spoor aangetroffen, met name spoor 8. Het heeft een donkerzwarte vulling en een noordoost-zuidwest oriëntatie. Het wordt doorsneden door spoor 1, een drainagebuis, waardoor het sterk verstoord is. Het is dan ook moeilijk uit te maken of het nog de restanten van een vierde brandrestengraf betreft. De oriëntatie is afwijkend ten opzichte van de andere. De afmetingen bedragen maximaal 1,36 bij 0,37 m. Er zijn geen vondsten uit afkomstig. Omwille van de belangrijke mate van verstoring werd besloten geen houtskool voor datering in te zamelen.

5.2.1.1 Natuurwetenschappelijk onderzoek

¹⁴C-Datering

Van houtskool van elk van de drie brandrestengraven werd een ¹⁴C-datering uitgevoerd. Helaas leverde de datering van S12 een onrealistische datering op.

S9 geeft een datering (2σ interval) tussen 40 cal BC en 121 cal AD (Poz-62002: 1960 +/- 30 BP). Het vondstmateriaal dateert het spoor in de eerste helft van de 2de eeuw. De ¹⁴C-datering kan dit bevestigen.

Sample name	Lab. no.	Age 14C	Remark
OURE MB003	Poz-62002	1960 ± 30 BP	
OURE MB005	Poz-62003	2030 ± 30 BP	
OURE MB006	Poz-62004	>46000 BP	

S10 geeft een datering (2σ interval) tussen 156 cal BC en 53 cal AD (Poz-62003: 2030 +/- 30 BP). Het vondstmateriaal dateert het spoor in de midden-Romeinse tijd, mogelijk te verfijnen tot de eerste helft van de 2de eeuw. De datering van het vondstmateriaal sluit aan bij de datering van S9, maar sluit niet aan bij de 14C-datering van S10.

Mogelijk wijst de discrepantie in datering op de contaminatie van het houtskool, zeker aangezien dit ook reeds bleek voor S12. S10 en S12 zijn minder diep bewaard dan S9 en het archeologisch niveau bevond zich slechts op geringe diepte onder het maaiveld. S12 is sterk gebioturbeerd, wat mogelijk ook een oorzaak kan zijn. S9 en S10 zijn slechts in mindere mate gebioturbeerd.

Waardering houtskool

Van elk van de brandrestengraven werd een selectie van 100 fragmenten houtskool gewaardeerd op de aanwezige houtsoorten die gebruikt werden voor de brandstapel.

Spoor 9 bevat houtskool van de eik (*Quercus*). Een klein deel van het houtskool is niet te determineren, omdat het als gevolg van de verkoling uit elkaar is gebarsten (zogenaamde plof), waardoor de kenmerken die voor de determinatie nodig zijn, slecht zijn behouden.

Spoor 10 bevat alleen houtskool van de eik. Spoor 12 bevat ook alleen houtskool van de eik. In dit monster zitten ook enkele stukken met plof.

5.2.1.2 Besluit

De aangetroffen brandrestengraven sluiten aan bij eerdere vondsten van dergelijke graven, met hun vorm die afgerond rechthoekig en vierkant is, en hun afmetingen (zie ook het hoofdstuk discussie). Ook de typische gelaagdheid van de sporen is kenmerkend voor brandrestengraven. Doorgaans komen brandrestengraven echter voor als individuele geïsoleerde bijzettingen, of veldgraven.¹³ Hier is dan ook het voorkomen van drie brandrestengraven die bij elkaar gelegen zijn, opmerkelijk, maar niet uitzonderlijk in de leemstreek. De aanwezigheid van twee brandrestengraven die vlak bij elkaar gelegen zijn, werd bijvoorbeeld ook opgemerkt tijdens een onderzoek in Oekene.¹⁴ Voor de brandgraven lijkt selectief hout verzameld te zijn dat afkomstig is van de eik.

¹³ Messiaen *et al.* 2012, 74

¹⁴ Messiaen *et al.* 2012, 73

5.2.2 Sporen uit de nieuwe tot nieuwste tijd

Naast de brandrestengraven werden nog enkele sporen uit de nieuwe en nieuwste tijd aangetroffen. Spoor 1 is een drainagebuis, die in het zuidwesten de werkput binnenkomt met een noordoost-zuidwest oriëntatie. In het oosten van de werkput buigt deze echter plots af onder een rechte hoek, om zijn weg verder te zetten met een noordwest-zuidoost oriëntatie.

In het noordwesten van de werkput, werd nog een kuil aangetroffen met een homogene lichtbruine vulling. Het spoor bevatte geen vondsten, waardoor de datering onduidelijk is. Het is mogelijk dat het spoor een uitloper is van de gracht, spoor 6, die er niet ver vandaan ligt.

Fig. 28: Doorsnede van spoor 1

Fig. 29: Doorsnede van spoor 6

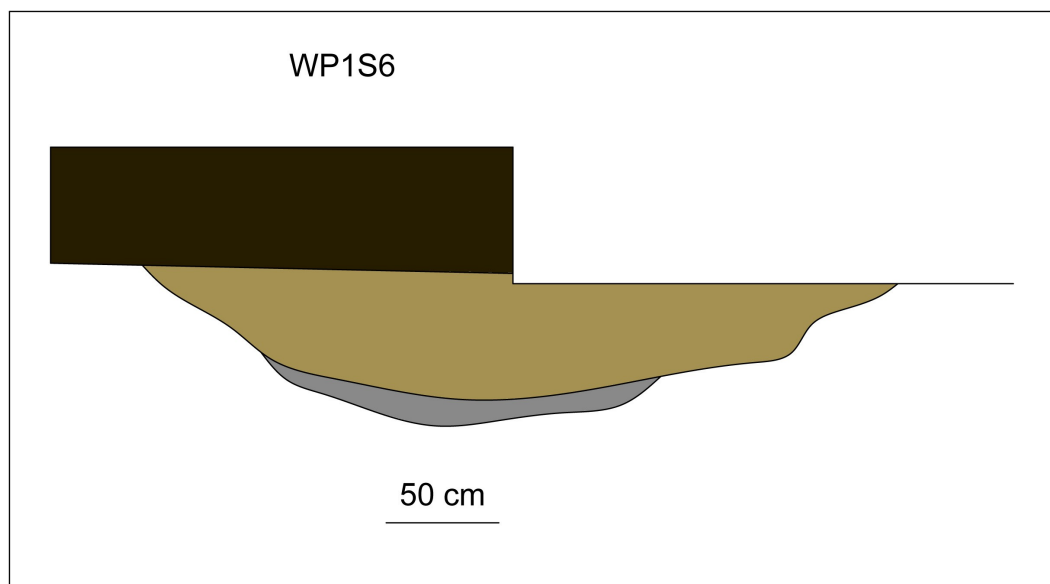

Fig. 30: Doorsnede S6

De gracht, spoor 6, liep van het noordoosten naar het zuidwesten, aan de noordwestelijke wand van de put. Het spoor had een homogene lichtbruine vulling en was hierdoor moeilijk te onderscheiden in het vlak. De gracht heeft een breedte van 3,30 m en een maximale bewaarde diepte van 68 cm. Waarschijnlijk gaat de gracht verder op een perceelsgrens die te zien is op de Atlas der Buurtwegen. De vondsten wijzen eveneens op een datering in de nieuwe tijd en

omvatten een wandfragment rood geglazuurd aardewerk, een fragment baksteen en een fragment van een ijzeren nagel.

Fig. 31: Vlakfoto van spoor 3

Fig. 32: Doorsnede van spoor 3

Sporen 2, 3, 11 en 15 zijn het resultaat van doordrukking door het gewicht van zware landbouwmachines.

Spoor 4 is een kuil en spoor 5 een paalspoor. Beide hebben een geelgrijze gelaagde vulling. Het paalspoor is afkomstig van een afsluiting die nog aanwezig was tijdens het vooronderzoek. De kuil is vermoedelijk afkomstig van een boom die eveneens nog aanwezig was tijdens het vooronderzoek en die gerooid werd.

Fig. 33: Vlakfoto sporen 4 en 5

Fig. 34: Doorsnede van spoor 4

6 Discussie

6.1 Gelijkaardige sites in de (Oost-)Vlaamse zandleemstreek

In april tot juni 2012 werd door All-Archeo bvba een opgraving van 1,9 ha uitgevoerd in **Sint-Martens-Latem**, aan de Bunderweg. Verspreid over het hele terrein werden een twaalfstal houtskoolrijke sporen aangetroffen, waarvan acht met vrij grote zekerheid brandrestengraven zijn. Ze bestaan uit een pakket van brandstapelresten, met onder andere houtskool en gecremeerd bot, die zonder onderscheid in de grafkuil werden bijgezet. De houtskoollens werd in een aantal gevallen nog afgedekt door een zandig pakket. Bij geen enkel graf werd een nis met bijgiften aangetroffen.

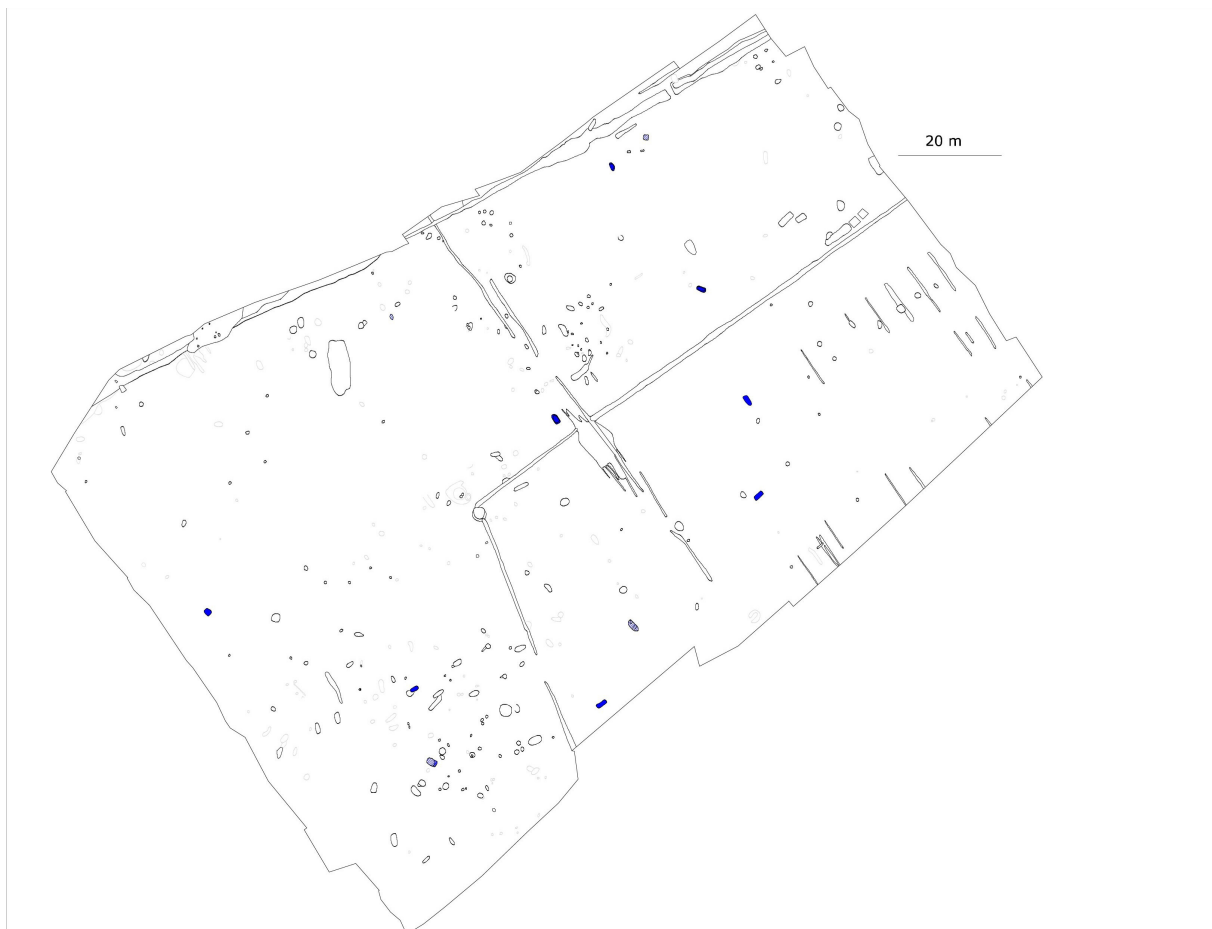

Fig. 35: Grondplan Sint-Martens-Latem - Bunderweg, met aanduiding van de brandrestengraven

Er lijken geen clusters voor te komen, noch is er sprake van enige samenhang met andere sporen of structuren, behalve dat één van de graven zich vlak bij een huisplattegrond 1 bevindt. Dit hoeft echter niet te wijzen op gelijktijdigheid. De graven kenden verder ook zowat alle oriënteringen. De graven meten gemiddeld 2 op 1 m en zijn meestal ovaal van vorm. Slechts drie graven konden op basis van vondsten geplaatst worden in een periode korter dan 100 jaar. De andere kunnen slechts geplaatst worden in een periode die meerdere eeuwen overspant. Het lijkt wel dat de graven zowel uit de 1ste, als uit de 2de en 3de eeuw dateren en dus een langere periode overspannen. ¹⁴C-dateringen geven aan dat de brandrestengraven dateren van de tweede helft van de 1ste eeuw v. Chr. tot het midden van de 3de eeuw n. Chr. Deze dateringen laten toe drie chronologische fasen te onderscheiden. Twee brandrestengraven dateren uit het derde kwart

van de 1ste eeuw na Chr. Ze bevinden zich centraal op het terrein. Daarrond bevinden zich enkele brandrestengraven met een datering tot 131 na Chr. Tot slot bevinden zich in het zuiden van het terrein drie brandrestengraven met een datering tussen 82 en 257 na Chr.

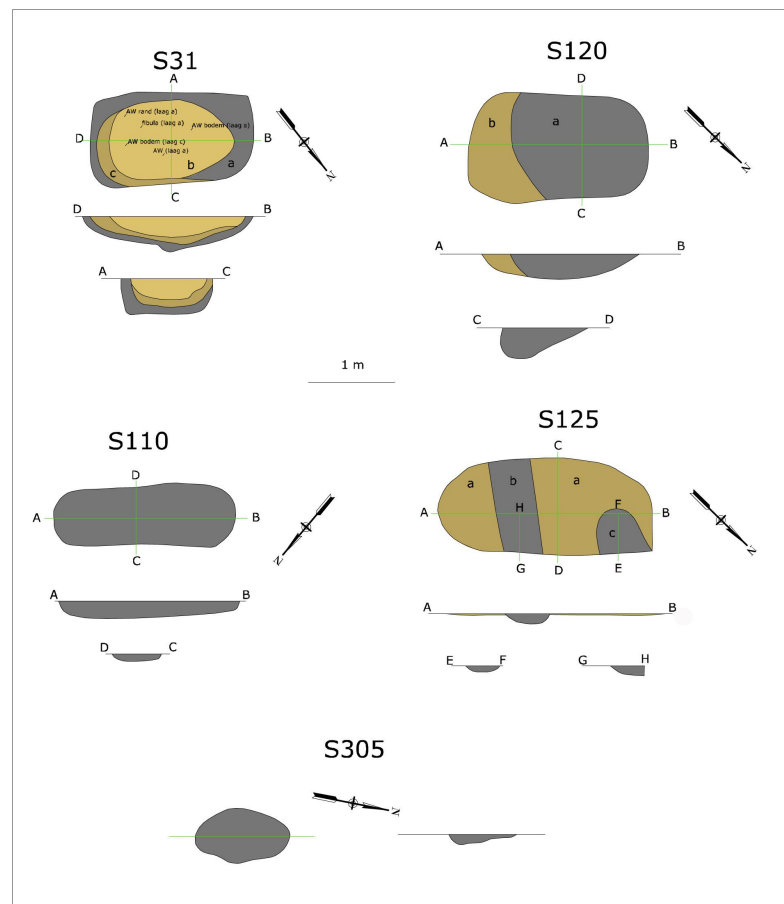

Fig. 36: Tekeningen van graven S31-120-110-125-305 van Sint-Martens-Latem, Bunderweg (Derieuw et al. in voorbereiding)

Op de site werden in het westen van het terrein twee gebouwplattegronden en waterputten aangetroffen. Hier werd de associatie tussen bewoning en begraving vastgesteld. Mogelijk is ook te Oudenaarde – Rekkemstraat een relatie tussen bewoning en begraving aanwezig (zie CAI 500226, 500231 en 500232). Aanwijzing daarvoor is de vondst van Romeins bouw materiaal op de belendende percelen. Een eerste plattegrond in Sint-Martens-Latem, ROP1, kan in verband gebracht worden met de brandrestengraven uit de eerste fase. Een tweede plattegrond, ROP2, kan in verband gebracht worden met de brandrestengraven uit de tweede fase. Wanneer de gemiddelde afstand bekeken wordt tussen de huisplattegrond en de brandrestengraven, dan bedraagt deze voor beide circa 55 m. Er werd geen plattegrond aangetroffen die in verband staat met de derde fase van de brandrestengraven. Het lijkt er enigszins op dat de oudste brandrestengraven een noordwest-zuidoost oriëntatie kennen, terwijl de jongere eerder een noordoost-zuidwest oriëntatie vertonen.

De gemiddelde bewaarde diepte is 30 cm. Op het eerste zicht lijken de vorm, de afmetingen en de bewaringstoestand niet te relateren aan de dateringen. De meeste graven bevatten vondsten, waaronder soms (bijna) volledige vormen. Uit graf S31 betreft het onder meer een kookpot uit de 1ste of 2de eeuw met een bolbuigig profiel, een vlakke bodem, een ronde, licht ondersneden rand en gladdingslijnen op de schouder en een bronzen fibula type Almgren 15 of 16 (tweede

helpt 1ste tot vroege 3de eeuw). Graf S110 bevatte een kookpot type Niederbieber 89 (150-300 n. Chr.), een handgevormde pot met spatelindrukken op de schouder. In graf S325 werd een door hitte vervormde kookpot aangetroffen. Uit graf S391 een kookpot type Niederbieber 90 (tweede helft 1ste tot in de 3de eeuw). In graf S440 bevond zich een beker met uitstaande rand en hoge concave hals in terra nigra met imitatiestempel. Graf S490 bevatte een kookpot in handgevormd aardewerk. Uit graf S499 werd een kookpot met licht uitstaande rand gerecupereerd. Graf S523 bevatte twee handgevormde kookpotten, een mogelijk ijzeren heft en een ijzeren haak.¹⁵

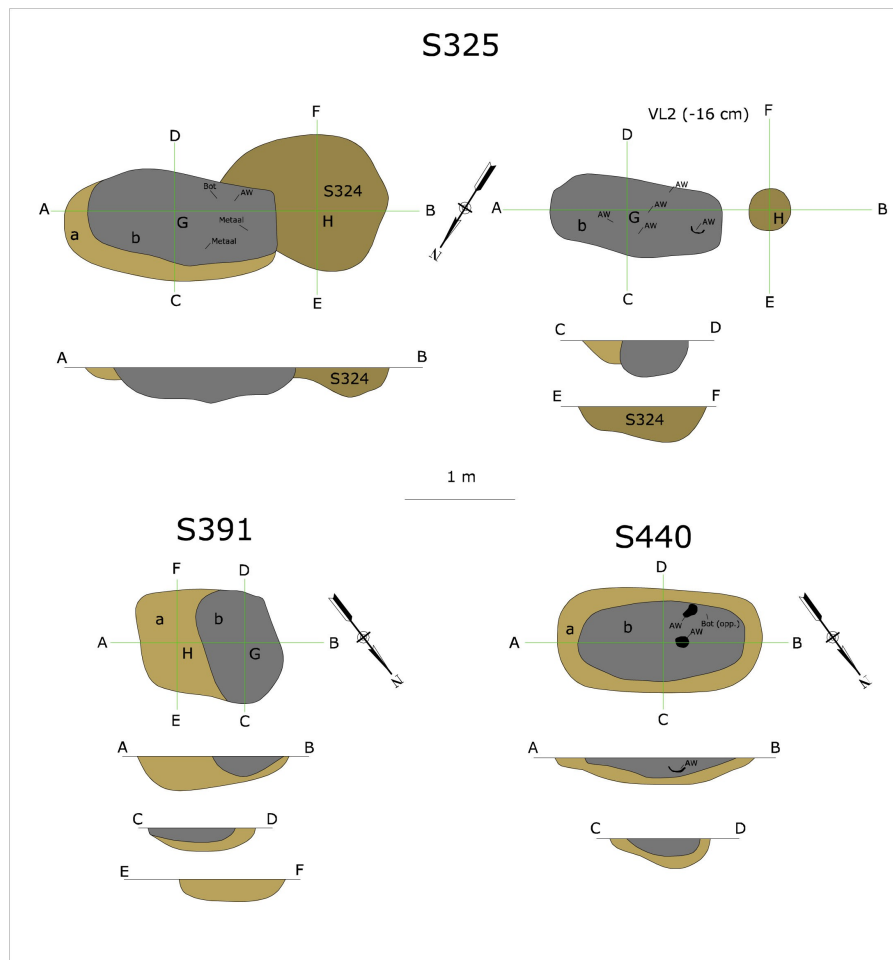

Fig. 37: Tekeningen van graven S325-391-440 van Sint-Martens-Latem, Bunderweg (Derieuw et al. in voorbereiding)

Er werden 12 brandrestengraven aangetroffen bij onderzoek te **Lede, Domein Mesen**. De opgraving, uitgevoerd door SOLVA, vond plaats in 2009. Verschillende graven zijn noordwest-zuidoost georiënteerd, hoewel dit geen constante is. De kuilen zijn meestal rechthoekig van vorm. De breedte varieert van 0,7 tot 1,47 m, de lengte van 1,43 tot 2,3 m. In coupe varieerde de vorm van uitgravingen met rechte wanden ene een vlakke bodem tot eerder onregelmatige uitgravingen, met soms een verdiept gedeelte. De opbouw was steeds dezelfde, met op de bodem en gedeeltelijk langs de wanden een houtskoolrijk pakket, en daarboven een 'nazakkingslaag' of 'dempingslaag'. De sterke gelijkenis van deze laag met de natuurlijke moederbodem doet vermoeden dat het gaat om de aarde die is vrijgekomen bij het graven van de kuil, die na het deponeren van de crematieresten opnieuw in de kuil is gegooid. De bewaarde diepte varieerde van 10 tot 54 cm.

¹⁵ Derieuw et al. in voorbereiding

De meerderheid van de archaeologica uit de grafkuilen is mee op de brandstapel verbrand. Het gros hiervan is afkomstig uit de houtskoollaag. De graven bevatten één tot vier recipiënten in aardewerk. Onder de fijne waar is een terra sigillata kommetje te vermelden, evenals een biconische beker in terra nigra en een bord met geboen wand in terra nigra. Ook een fragment Pompeiaans Rood aardewerk is hierbij nog te vermelden. De recipiënten in gewone waar bestaan voornamelijk uit handgemaakt aardewerk, dat aansluit bij de ijzertijdtraditie en uit gedraaid, reducerend gebakken aardewerk. Bij deze laatste groep onderscheiden zich drie bekervormige potten. Naast deze gesloten vormen, kwamen ook een aantal open vormen aan het licht. Het betreft drie kommen met een naar buiten gebogen rand en S-vormig profiel en een bord met een opstaande rand. De metalen vondsten bestaan voornamelijk uit constructienagels en schoenspijkers. Andere vondsten zijn een munt en een mantelspeld.

De vondsten zijn in de tweede helft van de 1ste tot het begin van de 2de eeuw te plaatsen. ¹⁴C-dateringen van vier verschillende graven sluiten hierbij aan. De inhoud van de graven werd volledig bemonsterd en uitgezeefd. Elf van de 12 graven bevatten gecremeerd bot. Ook de goed bewaarde graven leverden echter slechts een beperkte hoeveelheid bot op, wat wijst op een sterke selectie van de crematieresten die in de grafkuil terecht kwamen. Dit bot is voornamelijk aanwezig in de houtskoollaag. De hoeveelheid bot in de 'nazakkingslaag' is te verwaarlozen.¹⁶

Te **Ronse – Stadstuin** werden bij een opgraving drie prehistorische kringgreppels aangetroffen. In de ruime omgeving van de kringgreppels zijn een aantal crematiegraven aanwezig, die in de Romeinse periode en mogelijk ook in de late ijzertijd te situeren zijn. Ze strekken zich uit over de lagere delen van het terrein.¹⁷

Te **Zottegem – Spelaan** werden meer dan 40 graven aangetroffen, naast een Romeinse, landelijke nederzetting die zich uitstreckte over een oppervlakte van bijna 6 ha. Sommige liggen vrij geïsoleerd, andere komen dan weer in kleine groepjes voor en zijn waarschijnlijk als familiegrafveldjes te beschouwen.¹⁸

Te **Erembodegem – Zuid IV** werden eveneens brandrestengraven vastgesteld. Uit de Romeinse periode dateerden zes brandrestengraven, verspreid aangetroffen over het volledige studiegebied. Behalve Romeinse graven werd ook een Romeins erf aangesneden, waarbinnen minstens twee gebouwplattegronden zijn gesitueerd.¹⁹

In **Lierde – Wolfsveld** kwamen Romeinse sporen aan het licht. Ten noordoosten van de dorpskern, naast het huidige containerpark, speurden ze door middel van lange sleuven naar eventuele archeologische sporen in de ondergrond. Dicht bij de top van de heuvel kwamen twee Romeinse graven aan het licht. De graven doen vermoeden dat er zich Romeinse bewoning in de omgeving bevond. Op het terrein zijn voorts nog een aantal grachten aangetroffen die mogelijk toe te schrijven zijn aan een Romeins perceleringssysteem.²⁰

Op een Fluxys **gasleidingstraject van Haaltert naar Brakel**, werden twaalf archeologische sites uit verschillende periodes aangetroffen. Te Brakel – Zone 1, gelegen tussen de Geraardsesteenweg en de Pachtweg, werden twee brandrestengraven aangetroffen. Ook te Brakel – Zone 2, gelegen tussen de Wouterbosweg en de Hollebeekstraat, werden vermoedelijk twee brandrestengraven aangetroffen. Te Haaltert – Zone 2, ter hoogte van de Lindestraat en Herlinckhove, werden nog eens twee (en mogelijk zelfs vier) brandrestengraven aangetroffen. Ze bevonden zich aan de voet van een heuvel.²¹

¹⁶ Pede *et al.* 2012, 111-114

¹⁷ Pede *et al.* 2013, 24; 26

¹⁸ <http://www.archeonet.be/?p=33975>

¹⁹ http://www.so-lva.be/projecten/detail_nl.phtml?pid=72

²⁰ http://www.so-lva.be/projecten/detail_nl.phtml?pid=118

²¹ Vandecatsye/De Clercq 2008: 6; 9; 11; 22

Bij vijf proefsleuvenprojecten in **West-Vlaanderen** (Alveringem – Hoogstraat, Heule – Peperstraat, Ieper – Kleine Poezelstraat, Izegem – Hondedekensmolenstraat en Oekene – Heilig-Hartziekenhuis Roeselare Menen), uitgevoerd door GATE bvba, werden 14 brandrestengraven aangetroffen. Ze werden reeds tijdens het vooronderzoek opgegraven en bemonsterd. Zes graven vertoonden een tweedeling met bovenaan een lens van versmeten moederbodem en onderaan een donker houtskoolrijk pakket. Bij de overige sporen was enkel een houtskoolrijke vulling aanwezig. Hun vorm was telkens (afgerond) rechthoekig, tot vierkant, met een lengte van minimum 1,10 m tot maximum 2,4 m, en een breedte tussen 60 cm en 1,30 m.

Ook de oriëntaties waren erg variabel. Nagenoeg alle graven lagen volledig geïsoleerd. Dit lijkt een historische realiteit te zijn. Bij al de projecten werden rondom de aangesneden graven extra sleuven en kijkvensters aangelegd. Slechts twee maal leverde dit de vondst van een extra graf op. In de vulling van drie graven werden spikkels verbrand bot aangetroffen in een aardewerken recipiënt in een nis. In negen graven werd geen enkele grafgift gevonden. Eén graf bevatte een metalen object, één kuil een enkele scherf terra nigra. De aanwezigheid van zwaar verbrande kookpotten in de vulling werd vastgesteld bij drie graven (in twee van de graven betreft het minstens twee exemplaren). Een nis kwam drie keer voor. Het aardewerk dat hierin gedeponeerd werd, was vrij volledig en onverbrand.

Brandrestengraven zijn een wijd verspreid funerair gebruik in heel Vlaanderen in de Romeinse periode. Op basis van andere voorbeelden kan vooral afgeleid worden dat het grafritueel in deze periode zeer divers is. Onderzoek van dergelijke graven kan meer inzicht bieden op de diversiteit binnen het Romeins grafritueel alsook eventuele lokale en regionale verschillen en overeenkomsten in kaart brengen.²²

6.2 Antwoord onderzoeksvragen

In het kader van het onderzoek diende in het bijzonder beantwoord te worden:

- Wat is de archeologisch relevante geologische en bodemkundige opbouw? In hoeverre is de bodemopbouw intact? Is er sprake van bodemdegradatie en/of erosie, en wat vertelt dit over de gaafheid van de sporen?
 - ➔ De bodemopbouw bestaat bovenaan uit een A1-horizont (teelaarde), gelegen op een oudere A2-horizont, die ligt op de C-horizont.
 - ➔ De gaafheid van het aanwezige bodemarchief lijkt grotendeels goed bewaard te zijn. De bewaarde dieptes van de brandrestengraven lijken dit aan te geven. Die varieert tussen 18 en 64 cm. Toch wijst het dagzomen van de onderliggende geologische laag centraal binnen het onderzoeksgebied mogelijk op erosie in deze zone.
- Wat is de aard, datering, spreiding en onderlinge samenhang van de sporen?
 - ➔ De sporen omvatten in de eerste plaats drie brandrestengraven. Dit zijn begravingsstructuren die te dateren zijn in de Romeinse periode. Ze komen geclusterd voor, centraal binnen het opgravingsareaal.
 - ➔ Daarnaast zijn nog een aantal sporen uit de nieuwe en nieuwste tijd aangetroffen, die zich vooral in het noordoostelijke deel van het opgravingsareaal bevinden.
- Kan er een periodisering in het sporenbestand vastgesteld worden?
 - ➔ Binnen het sporenbestand kan enerzijds een onderscheid gemaakt worden in sporen uit de Romeinse tijd en anderzijds in sporen uit de nieuwe of nieuwste tijd
 - ➔ Binnen de Romeinse brandrestengraven kan op basis van vondstmateriaal enige periodisering vermoed worden. De vondsten lijken S9 te dateren in de eerste helft van de 2de eeuw en S10 in het laatste kwart van de 2de eeuw. S12 bevat helaas geen vondstmateriaal dat aanwijzingen oplevert voor een datering. Hierover kan absolute datering misschien meer uitsluitsel geven (zie verder).

²² Messiaen *et al* 2012, 74

- In welke mate weerspiegelde het beperkte zicht van de proefsleuven de archeologische realiteit zoals die tevoorschijn kwam na de vlakdekkende afgraving? Zijn er in dit opzicht methodologische aanbevelingen te maken?
 - ➔ De resultaten van de opgraving sluiten volledig aan bij de resultaten van het vooronderzoek. De verwachte aard en densiteit van sporen bleek goed overeen te stemmen, net als de aflijning van het dagzomen van de geologische ondergrond. Een vooronderzoek aan de hand van proefsleuven, aangevuld met kijkvensters, bleek een goede methode voor het opsporen van de site en een inschatting te maken van de aard en densiteit aan sporen.
- Kan de omvang, begrenzing en ruimtelijke structuur van de site vastgesteld worden? Welke argumenten kunnen hiervoor aangereikt worden?
 - ➔ Het onderzoek stelde de aanwezigheid van drie brandrestengraven vast, die geclusterd voorkwamen. Ondanks een ruime perimeter rond deze brandrestengraven, werden geen gelijkaardige sporen aangetroffen.
- Welke uitspraken kunnen er worden gedaan met betrekking tot de aangetroffen funeraire sporen? Waardoor worden deze contexten gekenmerkt? Is er sprake van waarneembare verschillen inzake grafgebruik? Waaraan kunnen deze verschillen toegeschreven worden?
 - ➔ De drie brandrestengraven vertonen sterke gelijkenissen. Ze hebben telkens een rechthoekige vorm met afgeronde hoeken. Ook de vulling is telkens gelaagd. Het bestaat onderaan uit een houtskoolrijk pakket. In het midden is bij S9 en S10 een doorgedrukt pakket opgebrachte moederbodem te zien. Dit werd niet vastgesteld bij S12, maar dit heeft misschien te maken met de minder goede bewaringstoestand van dit spoor, waardoor deze laag verdwenen is. Het was immers slechts 18 cm diep bewaard, terwijl de andere twee respectievelijk 64 en 27 cm diep bewaard zijn. S10 en S12 hebben een noordwest-zuidoost oriëntatie, S9 heeft een noordoost-zuidwest oriëntatie. Nergens werd de aanwezigheid van een nis vastgesteld.
 - ➔ Hieruit kan besloten worden dat er nauwelijks verschillen vast te stellen zijn in grafgebruik tussen de drie brandrestengraven op de site. Het grootste verschil is de afwijkende oriëntatie van S9, ten opzichte van S10 en S12.
- Komen de funeraire resten in aanmerking voor onderzoek voor bijkomend natuurwetenschappelijk onderzoek?
 - ➔ De funeraire resten komen in aanmerking voor 14C-datering. Aan de hand hiervan kan hopelijk de vraag beantwoord worden of de drie brandrestengraven gelijktijdig zijn, of dat een fasering gezien kan worden.
 - ➔ Ook een houtskoolanalyse kan uitgevoerd worden. Dit kan inzicht verschaffen in de omgeving van de site (zie verder) en in de voorkeuren voor specifieke houtsoorten.
 - ➔ Bij het integraal uitzeven van de brandrestengraven werden geen botspikkels of fragmentjes bot vastgesteld.
- Zijn er sporen aanwezig die wijzen op de nabijheid van een bewoningscomponent?
 - ➔ Er werden geen sporen van gerelateerde bewoning aangetroffen, noch tijdens het vooronderzoek, noch tijdens de opgraving.
 - ➔ Ten zuiden en zuidoosten van de site, werden wel reeds drie sites aangetroffen met vondstenmateriaal en bouwsporen uit de Romeinse periode, waardoor het aantreffen van Romeinse resten niet geheel onverwacht is. Het lijkt er verder op te wijzen dat de brandrestengraven deel uitmaken van diverse resten uit dezelfde periode, die zich uitstrekken over een groter gebied.
- Tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren de vondsten? Wat is de conserveringsgraad en de vondstdichtheid?
 - ➔ De vondsten omvatten aardewerk en metaal, met name ijzeren nagels. Het aardewerk is relatief goed bewaard. Enkele fragmenten uit de brandrestengraven zijn verbrand. De ijzeren nagels zijn gecorrodeerd, maar de functie van de voorwerpen was wel nog

- te achterhalen. Bijgevolg kan besloten worden dat alle vondsten in een voldoende goed staat verkeren. Conservatie van vondsten lijkt niet nodig.
- Wat kan er op basis van het organische en anorganische vondstmateriaal gezegd worden over de datering van de funeraire contexten of eventuele nederzettingssporen?
 - ➔ Buiten houtskool werden geen organische vondsten aangetroffen.
 - ➔ De vondsten van de funeraire contexten wijzen op een datering in de Romeinse periode. Voor de S10 kan dit zelfs geplaatst worden in het laatste kwart van de 2de eeuw.
 - Kunnen er op basis van het vondstmateriaal uitspraken gedaan worden over materiële cultuur, bestaanseconomie, handelscontacten,... ?
 - ➔ Het aangetroffen aardewerk uit de brandrestengraven bestaat allemaal uit lokaal vervaardigd aardewerk. Het betreft kookpotten en borden. Er werd geen importwaar aangetroffen.
 - Wat is de relatie tussen de ligging van (onderdelen van) de archeologische sporen en hun landschappelijke omgeving?
 - ➔ De brandrestengraven zijn gelegen op een hoger gelegen plaats in het landschap. Rondom deze locatie helt het terrein af. Het is echter niet het hoogst gelegen punt in de omgeving. Het terrein is hoger gelegen ter hoogte van het kruispunt tussen de Rekkemstraat en de Winkelstraat, ten noordoosten van de site.
 - Welke analyses dienen uitgevoerd om een inzicht te krijgen in de landschappelijke context van de site en de datering van de aangetroffen structuren/artefacten?
 - ➔ Onderzoek van het houtskool van de brandrestengraven laat toe inzicht te verkrijgen in de houtsoorten die gebruikt werden voor de brandstapel. Het hout is doorgaans afkomstig van bomen die in de omgeving van de brandrestengraven voorkwamen. Soms kan het hout echter ook afkomstig zijn van bijgiffen, zoals de Deinze – Peperstraat.²³ Bijgevolg laat dit enigszins toe uitspraken te doen over de bomen in de omgeving van de site. Aan de andere kant kan het inzicht verschaft worden in de voorkeuren van de Romeinse mens voor specifieke houtsoorten.
 - Hoe verhouden de resultaten van dit onderzoek zich ten opzichte van onderzoek op gelijkaardige sites in de Oost-Vlaamse zandleemstreek. Zijn er specifieke verschillen, gelijkenissen, nieuwe inzichten,...?
 - ➔ De opbouw van de brandrestengraven met onderaan een houtskoolrijke laag en daarboven verplaatste moederbodem, sluit aan bij de typische opbouw van brandrestengraven in de regio. Ook de aanwezigheid van bijgaven, die onder meer mee op de brandstapel verbrand zijn, is een gekend fenomeen. Zowel een noordoost-zuidwest als een noordwest-zuidoost oriëntatie blijkt voor brandrestengraven courant. Er is echter nog geen duidelijkheid over de betekenis van het verschil in oriëntatie. Misschien heeft het te maken met de datering van de graven, waarbij de noordwest-zuidoost georiënteerde brandrestengraven misschien ouder zijn dan de noordoost-zuidwest georiënteerde. Dit blijft voorlopig echter een hypothese.

²³ Mondelinge mededeling Stani Vandecatsye

7 Bibliografie

7.1 Publicaties

Derieuw, M./J. Bruggeman/N. Reyns, in voorbereiding: Archeologische opgraving Sint-Martens-Latem – Bunderweg (*Rapporten All-Archeo bvba* 089), Bornem.

Hiddink, H., 2011: *Romeins aardewerk van de Zuid-Nederlandse Zandgronden*, Amsterdam.

Messiaen, L./J. Hoorne/P. Laloo/F. Wuyts, 2012: Gallo-Romeinse veldgraven in West-Vlaanderen. Proefsleuvencampagnes te Alveringem, Heule, Iper, Izegem en Oekene (2010-2012), *Signa* 1, 70-75.

Pede, R./C. Clement/B. Cherretté, 2012: Romeinse begraving en bewoning in het Domein Mesen te Lede (O.-Vl.), *Signa* 1, 111-117.

Pede, R./C. Clement/B. Cherretté, 2013: Over oude en nieuwe grafheuvels in de Vlaamse Ardennen. Recent archeologisch onderzoek te Ronse (prov. Oost-Vlaanderen, België), *Lunula, Archaeologia protohistorica* 21, 23-29.

Reyns, N./A. Van Staey, 2013: Archeologisch vooronderzoek Oudenaarde – Rekkemstraat (verkaveling Egypte), (*Rapporten All-Archeo bvba* 112), Bornem.

Vandecatsye, S./S. De Clercq, 2008: *Archeologie op het gasleidingstracé Brakel-Haaltert*, onuitgegeven rapport.

van den Broeke, P.W., 2012: *Het handgevormde aardewerk uit de IJzertijd en de Romeinse Tijd van Oss-Ussen*, doctoraatsthesis Universiteit Leiden.

Vanvinckenroye, W., 1991: Gallo-Romeins aardewerk van Tongeren, (*Publicaties van het Provinciaal Gallo-Romeins Museum* 44), Hasselt.

Vermeulen, F., 1992: *Tussen Leie en Schelde. Archeologische inventaris en studie van de Romeinse bewoning in het zuiden van de Vlaamse Zandstreek*, Gent.

7.2 Websites

Agentschap voor geografische informatie Vlaanderen (2012)
<http://geo-vlaanderen.agiv.be/>

Archeonet Vlaanderen (2014)
<http://www.archeonet.be/>

Centraal Archeologische Inventaris (2012)
<http://cai.erfgoed.net/cai/index.php>

Databank ondergrond Vlaanderen (2012)
<http://dov.vlaanderen.be>

GIS Oost-Vlaanderen, Geografisch informatiesysteem – Provincie Oost-Vlaanderen (2012)
<http://www.gisoost.be/ATLASBW/>

Nationaal geografisch instituut (2012)
<http://www.ngi.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2012)
Vlaams instituut voor het Onroerend Erfgoed (VIOE)
<http://www.onderzoeksbalans.be>

SOLVA – Intergemeentelijk samenwerkingsverband voor ruimtelijke ordening en socio-economische expansie (2014)
<http://www.so-lva.be/>

8 Bijlagen

8.1 Lijst van afkortingen

CAI	Centrale Archeologische Inventaris
TAW	Tweede Algemene Waterpassing
DHM	Digitaal hoogtemodel

8.2 Glossarium

Ex situ	Tegenovergestelde van in situ.
Hydrografie	Beschrijving van de fysische eigenschappen van waterlichamen en het aangrenzende land.
In situ	Term gebruikt voor de aanduiding van archeologische resten die in dezelfde toestand worden teruggevonden als ze in het verleden door de mens zijn achtergelaten.
Off-site	Sporen die niet onmiddellijk aan een site kunnen toegewezen worden.
Onderzoeksgebied	Deel van het plangebied dat onderworpen is aan een archeologisch (voor)onderzoek.
Plangebied	Het terrein waarop een bodemverstorende activiteit wordt gepland of uitgevoerd.
Spijker	Bijgebouw dat dienst doet als opslagplaats.

8.3 Archeologische periodes

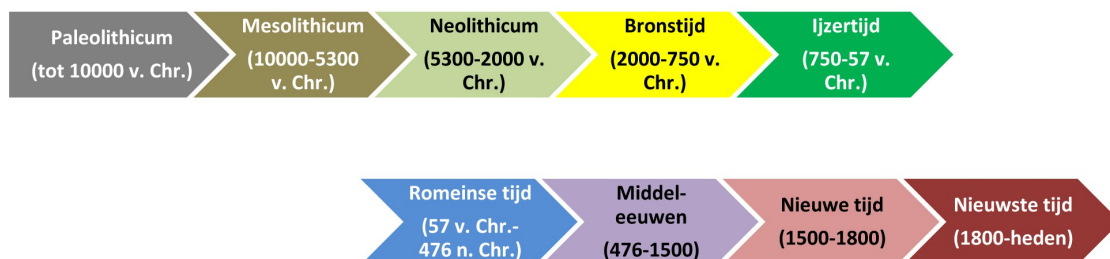
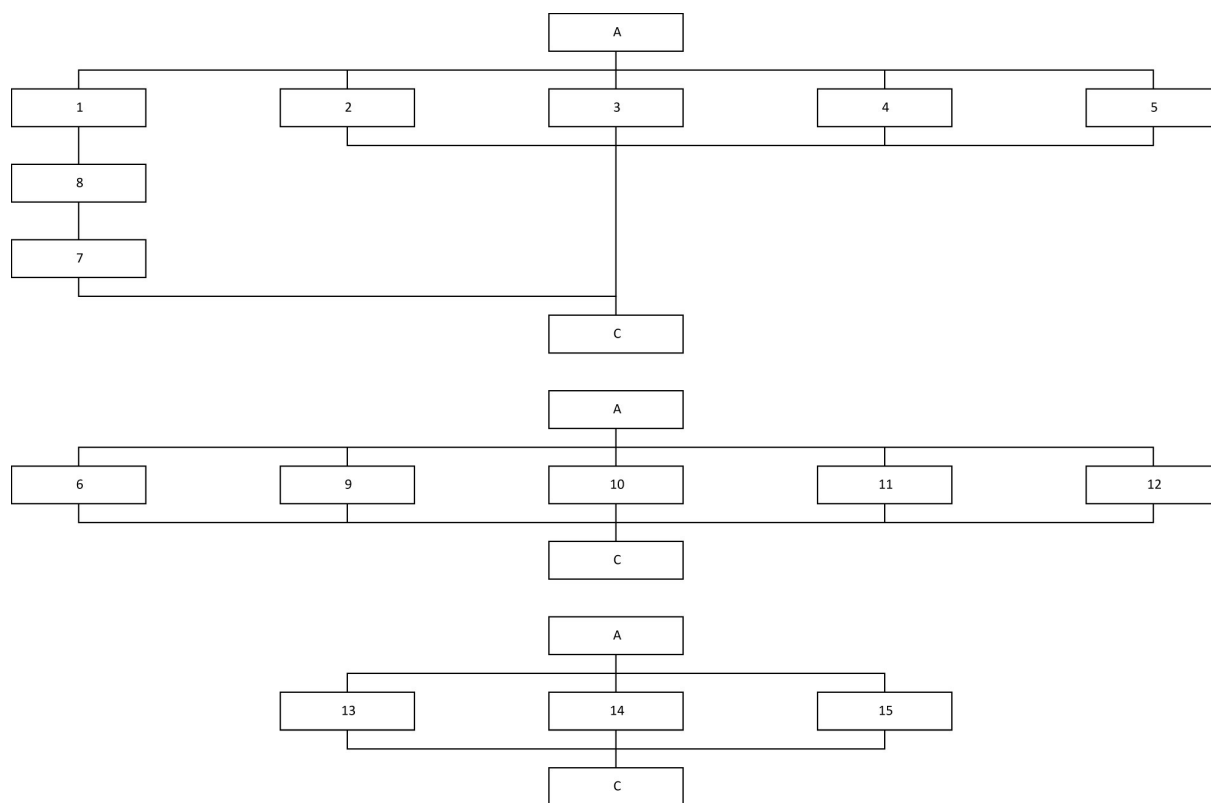

Fig. 38: Archeologische periodes

8.4 Plannen en tekeningen

Plan 1: Situering

8.5 Harrismatrix

8.6 Sporenlijst

Werkput	Spoor	Kleur			Homogeen/heterogeen	Vorm	Aflijning	Interpretatie
		Donker/licht	Hoofdkleur	Bijkleur				
1	1		grijs	geel	gevekt	onregelmatig	duidelijk	drainagebuis
1	2	licht	grijs	geel	gelaagd	langwerpig	duidelijk	kuil
1	3	donker	bruin	grijs	gelaagd	afgerond rechthoekig	duidelijk	kuil
1	4	donker	bruin	grijs	homogeen	vierkant	duidelijk	kuil
1	5	donker	bruin	grijs	homogeen	rond	duidelijk	paalspoor
1	6	licht	bruin		homogeen	onregelmatig	onduidelijk	gracht
1	7	licht	grijs		homogeen	langwerpig	onduidelijk	natuurlijk
1	8	donker	bruin	zwart	gevekt	rechthoekig	duidelijk	kuil
1	9		zwart	bruin	gelaagd	afgerond rechthoekig	duidelijk	brandrestengraf
1	10		zwart	bruin	gelaagd	afgerond rechthoekig	duidelijk	brandrestengraf
1	11	donker	grijs	bruin	gelaagd	langwerpig	duidelijk	kuil
1	12	donker	grijs	zwart	gelaagd	afgerond rechthoekig	duidelijk	brandrestengraf
1	13	licht	bruin	grijs	homogeen	onregelmatig	onduidelijk	kuil
1	14	licht	bruin	grijs	homogeen	rond	onduidelijk	natuurlijk
1	15	donker	grijs	geel	gelaagd	langwerpig	duidelijk	kuil

8.7 Vondstenlijst

Vondst nr.	Locatie			Inzame lingswi jze	Aardewerk			Metaal				Steen
	Werkp ut	Spoor	Vak		Vaatwe rk	Bouwm ateriaal	Andere	Munt	Bouwm ateriaal	Gebrui ksvoor werp	Andere	
V001	1	6		V	1							
V002	1	9	DBA	C	145							
V003	1	9	D0A	C								1
V004	1	9	B0C	C	5							1
V005	1	12		V					1			
V006	1	6a		C		1			1			

8.8 Monsterlijst

Monsternr	Werkput	Spoor	Laag
MB001	1	9	a
MB002	1	9	b
MB003	1	9	c
MB004	1	10	a
MB005	1	10	b
MB006	1	12	a
MB007	1	12	b

8.9 CD-rom

Inventarislijsten van het gerecupereerde vondstenmateriaal, van de sporen met beschrijving, van alle tekeningen en van alle foto's zijn digitaal beschikbaar. Dit is tevens het geval voor het dagboek, de foto's, de plannen en tekeningen.